

Er ref/dnr: M2017/02252/Ke
Vårt dnr: 2017/0049

Miljö- och energidepartementet
Kemikalieenheten, att: Conny Hägg
103 33 Stockholm

m.registrator@regeringskansliet.se
cc: conny.hagg@regeringskansliet.se

Stockholm 20 december 2017

Yttrande över Naturvårdsverkets förslag till förbud mot utvinning av uran

Sammanfattning

- Naturskyddsföreningen **tillstyrker förslaget** i dess huvuddel, vad gäller ett principiellt stopp för uranbrytning och att exkludera uran som koncessionsmineral enligt minerallagen;
- Naturskyddsföreningen **avstyrker förslaget** vad gäller möjligheten till kommersiell försäljning av uran i de fall det utvinns som biprodukt;
- Naturskyddsföreningen **uppmantar** regeringen att noga följa upp och utvärdera konsekvenserna av tillämpningen av detta nya regelverk, i syfte att säkerställa att lagtillämpningen blir i enlighet med regeringens ambition, dvs att förbjuda uranutvinning i Sverige;
- Naturskyddsföreningen **föreslår** att förslaget kompletteras med ett generellt förbud mot prospektering och utvinning av uran i alunskiffer.

Naturskyddsföreningens synpunkter

Utvinning och anrikning av uran är förknippat med betydande miljö- och hälsorisker då metallen är både radiotoxisk och kemiskt toxisk.¹ Uranbrytning medför skador och risk för skador på mark, vatten och den biologiska mångfalden, samt har negativa klimateffekter. Landskapsbilden och skyddsvärda kulturmiljöer påverkas negativt. Dessutom tas i många fall värdefull jordbruksmark i anspråk,

¹ Se bl a Tema Energimetaller, SGU publikation 2016:2, SGU.

Inte mindre viktigt är att uran hör till en föråldrad energiteknik. Enligt energiöverenskommelsen ska all elproduktion i Sverige senast år 2040 vara förnybar. Uran och kärnkraft har ingen plats i ett samhälle som ska bygga på en hundra procent förnybar energimix. Naturskyddsföreningen välkomnar därför regeringens uppdrag med den tydliga ambitionen att förbjuda uranutvinning i Sverige.

Vi tillstyrker Naturvårdsverkets förslag i stora delar, men har vissa frågetecken eftersom vi ser att en risk för att det kan uppstå kryphål som går på tvärs mot regeringens ambition att förbjuda uranbrytning. Detta gäller särskilt vid utvinning av uran som biprodukt.

Förslaget att ta bort uran från minerallagens förteckning över koncessionsmineral är bra. Problemet uppstår när uran är en biprodukt vid utvinning av andra metaller. I dessa fall blir förbudets faktiska effekt beroende av i vilken grad kommunen använder sin vetorätt enligt miljöbalkens 17 kap., alternativt att regeringen beslutar att stoppa projektet vid tillåtlighetsprövningen.

Uran blir i praktiken alltid en biprodukt vid brytning av alunskiffer, där utvinning av exempelvis vanadin kan vara huvudsyftet med verksamheten. Naturvårdsverkets förslag innebär att uran i dessa fall ska få utvinnas och även försäljas, vilket skulle kunna öppna för att mindre seriösa aktörer får bearbetningskoncession och startar en gruva för att primärt bryta en annan metall men där lönsamheten i projektet helt eller delvis bygger på utvinning och försäljning av uran.

I dagsläget är denna risk möjligen inte överhängande, eftersom uranpriserna har sjunkit kraftigt de senaste tio åren till en numera låg nivå. Men världsmarknadspriserna för metaller varierar kraftigt över tid och utvecklingen av dessa är svåröversäglig. Vid en framtida prisuppgång skulle läget snabbt kunna förändras och intresset för att bryta uran – som biprodukt till annan/andra metall(er) – öka dramatiskt. Det är inte osannolikt att Bergsstaten då skulle få ett stort antal ansökningar om prospektering och koncession för bearbetning av metaller där uran blir en biprodukt av verksamheten. Naturvårdsverket anser² att denna risk motverkas av att det kommunala vetot enligt 17 kap. 6 § miljöbalken fortsatt ska gälla.

Mot detta resonemang finns invändningar: dels kan det bli svårt för en kommun att bedöma såväl relevansen av den huvudsakliga verksamheten som graden av "baktanke", dvs att det i själva verket är inkomster från uran(bi)produktion som är företagets verkliga incitament. Dels är det inte rimligt att undvika av de negativa konsekvenser för miljö- och hälsa som uranutvinning innebär ska vara avhängigt av huruvida kommunen använder sin vetorätt. Med tanke på omfattningen av skadorna och riskerna vid uranbrytning bör denna förbjudas på nationell nivå, vilket vi också uppfattat som ambitionen i regeringsuppdraget. I vart fall bör inte kommersiell försäljning av uran som eventuell biprodukt vid utvinning av annat mineral, tillåtas.

Den ovanstående problematiken behöver hur som helst fortsatt hanteras och konsekvenserna av ett uranförbud med de föreslagna undantagen noga följas upp och

² Muntlig uppgift, J. Nordanstig oktober 2017.

utvärderas. Vi anser vidare att ett stopp för uranprospektering i alunskiffer bör övervägas. Argumenten mot att över huvud taget exploatera alunskiffer, utöver ovan nämnda, är så starka att Naturskyddsföreningen anser att brytning av alunskiffer, oavsett vilket mineral som utvinns, inte ska vara tillåten³. Naturskyddsföreningen anser därför att förslaget om förbud mot utvinning av uran behöver kompletteras med i första hand ett generellt förbud mot brytning av alunskiffer, och i andra hand ett förbud mot prospektering efter och utvinning av uran i alunskiffer.

Vi vill avslutningsvis peka på behovet av att även utreda utvinning av torium, en annan radiotoxisk energimetall. Det kan finnas skäl att likställa torium med uran även i förslaget till lagstiftning. Torium har redan samma ställning som uran i miljöbalken 17 kap. 1§. Vi noterar att detta tyvärr inte ingått i Naturvårdsverkets uppdrag.

Givet ovan angivna kompletteringar och skärpningar instämmer föreningen i förslaget huvudansats, det vill säga att avskaffa möjligheten att utvinna uran i Sverige.

* * *

Detta remissvar har utarbetats av Jonas Rudberg, sakkunnig gruvor och skog vid Naturskyddsföreningen, med hjälp av Rebecca Nordenstam, miljöjurist och Johanna Lakso, sakkunnig energi, vid rikskansliet på Naturskyddsföreningen.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Karin Lexén
generalsekreterare

Jan Terstad
chef för Skog och Naturvårdsavdelningen

³ Mineralpolicy, Naturskyddsföreningen 2015.